

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A helyszíni bírság nyomtatványok kitöltésének problematikája

Szerző: Dr. Tóth - Juhász Szilvia

Salgótarján

2017. április

I. Bevezetés

Helyszíni bírságolás esetén az eljárás alá vont személy terhére kiszabott helyszíni bírság a nyomtatvány kitöltésével, illetve aláírásával jogerőre emelkedik, jogorvoslattel már nem lesz megtámadható, végrehajthatóvá válik.

Nem nehéz belátni, hogy a szabálysértés helyszínén, leggyakrabban közterületen lefolytatott helyszíni bírságolás mennyi veszélyt rejt magában, ezért a jogalkotó nagyon részletesen és szigorúan szabályozza a helyszíni bírság nyomtatvány kötelező tartalmi elemeit, kitöltésének eljárását, valamint az önként meg nem fizetett helyszíni bírság összegének végrehajtására vonatkozó szabályokat.

A dolgozatban a meg nem fizetett helyszíni bírság átváltoztatására irányuló indítványok elbírálása során tapasztalt, a helyszíni bírság nyomtatványok kitöltése kapcsán megfigyelhető hiányosságokra és súlyponti kérdésekre kívánom felhívni a figyelmet.

II. A helyszíni bírság kiszabásának és végrehajtásának szabályai

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs. tv.) 99.§ (1) bekezdése értelmében helyszíni intézkedés során a szabálysértés elkövetését elismerő személlyel szemben helyszíni bírság kiszabásának van helye.

A Szabs. tv. 39.§ (2)-(3) bekezdései határozzák meg azon hatóságok és személyek körét, akik jogosultak helyszíni bírság kiszabására amellet, hogy az (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a rendőrség a törvényben meghatározott feltételek esetén bármely szabálysértés miatt kiszabhat helyszíni bírságot, illetve hogy a törvény eltérő rendelkezése hiányában szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt csak a rendőrség szabhat ki helyszíni bírságot.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekről, valamint ahhoz kapcsolódó egyes rendeletek módosításáról szóló 22/2012. (IV.13.) BM rendelet (továbbiakban: Rendelet) II. fejezete rendelkezik a helyszíni bírság nyomtatványról és a helyszíni bírság végrehajtásáról.

Amennyiben az eljárás alá vont személy határidőben nem fizeti meg a terhére kiszabott helyszíni bírság összegét, s azt közérdekű munkával sem váltja meg, a végrehajtás lefolytatására jogosult szerv a helyszíni bírság nyomtatványt - a Szabs. tv. 141.§ (6) bekezdése alapján - megküldi az illetékes járásbírósnak a meg nem fizetett helyszíni bírság elzárásra történő átváltoztatása érdekében.

A bíróság a Szabs. tv. 141.§ (7) bekezdésében foglaltak szerint megvizsgálja a végrehajtási eljárás törvényességét, az alapeljárásban keletkezett iratokat, melynek keretében ellenőrzi, hogy a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően töltötték-e ki a helyszíni bírság nyomtatványt, azon konkrét tények adatok szerepelnek-e, illetve hogy a helyszíni bírság nyomtatvány a 22/2012. (IV.13.) BM rendelet 20.§ (2)-(3) bekezdéseiben foglaltaknak megfelelően van-e kitöltve.

A Rendelet 20.§ (2) bekezdése értelmében a nyomtatvány kitöltése előtt a személyazonosság megállapítására alkalmas igazolványból meg kell állapítani az eljárás alá vont személy személyi adatait.

A helyszíni bírság nyomtatvány kötelező tartalmi elemeit pedig a Rendelet 20.§ (3) bekezdése sorolja fel. Ennek értelmében a helyszíni bírságoláshoz használt sorszámmal ellátott nyomtatványnak tartalmaznia kell:

- a) az eljárás alá vont személy családi nevét, utónevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakcímét, állampolgárságát,
- b) személyazonosításra alkalmas igazolványának, vagy engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértés esetén a vezetői engedély számát és típusát,
- c) az elkövetés helyét, idejét, az elkövetett cselekmény leírását, az elkövetett szabálysértés megnevezését, gépjárművel elkövetett szabálysértés esetén a forgalmi rendszámot, valamint

jogszabályban meghatározott, a közúti közlekedés biztonságát fokozottan veszélyeztető szabálysértés esetén a közlekedési előéleti pont számát,

d) a kiszabott helyszíni bírság összegét,

e) tájékoztatást arról, hogy - a gépjárművezető távollétében kiszabott helyszíni bírság kivételével - a meg nem fizetett helyszíni bírságot 5000 forintonként 6 óra közérdekű munkával válthatja meg, amelynek érdekében az állami foglalkoztatási szervnél a bírság megfizetésére nyitva álló határidő lejártát követő három munkanapon belül jelentkezhet, valamint azt, hogy a bíróság a meg nem fizetett és közérdekű munkával meg nem váltott helyszíni bírságot 5000 forintonként egy napi szabálysértési elzárásra változtatja át,

f) a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv nevét, az intézkedő személy azonosító számát, vagy nevét,

g) a fiatakorú eljárás alá vont személy nyilatkozatát, hogy a helyszíni bírság megfizetését vállalja és aláírását,

h) a fiatakorú eljárás alá vont személy törvényes képviselőjének aláírását.

A Rendelet 21.§ (2) bekezdése szerint továbbá fiatakorú eljárás alá vont személyt a helyszíni bírságoláshoz használt nyomtatvány kitöltése előtt tájékoztatni kell, hogy vele szemben csak akkor szabható ki helyszíni bírság, ha annak megfizetését vállalja, továbbá arról, hogy nem szabható ki helyszíni bírság a törvényes képviselője jelenléte nélkül.

Mindezekre figyelemmel a bíróság a meg nem fizetett helyszíni bírság átváltoztatására vonatkozó indítvány elbírálása során a helyszíni bírság nyomtatványt, annak adatait vizsgálja felül, s amennyiben azt állapítja meg, hogy a helyszíni bírság nyomtatvány jogszabálysértő, az nem felel meg a Rendelet előírásainak, a helyszíni bírság nyomtatványt a Szabs.tv. 141.§ (13) bekezdés e) pontja alapján hatályon kívül helyezi.

III. A helyszíni bírság nyomtatvány jogszerű kitöltésének jelentősége

A Szabs. tv. 99.§ (3) bekezdése értelmében ha az eljárás alá vont személy a helyszíni bírság kiszabását - a meg nem fizetése esetén alkalmazandó jogkövetkezményekről szóló tájékoztatás után - aláírásával igazoltan tudomásul veszi, a helyszíni bírság ellen nincs helye jogorvoslatnak.

Ebből következően fontos jelentősége van annak, hogy az aláíráskor jogerőre emelkedő helyszíni bírság kiszabása esetén az elkövető személye, az elkövetés helye és ideje, valamint az elkövetett magatartás, mulasztás, történeti tényállás, illetve az azzal megvalósított szabálysértés pontosan, kétséget kizáróan rögzítésre kerüljön a helyszíni bírság nyomtatványon, hogy az alapján a későbbiekben megállapítható lehessen, hogy ki, mikor, hol, milyen szabálysértést követett el, illetve hogy egyáltalán követett-e el szabálysértést, s amennyiben a történeti tényállás alapján valóban követett el szabálysértést az eljárás alá vont személy, ellenőrizhető lehessen, hogy a szabálysértési hatóság valóban azért, az általa elkövetett szabálysértésért bírságolta-e meg.

A jogorvoslat hiánya miatt szintén alapvető jelentősége van annak is, hogy az eljárás alá vont személy a helyszíni bírság tudomásul vétele előtt tájékoztatást kapjon a helyszíni bírság közérdekű munkával történő megváltásának szabályairól, illetve a meg nem fizetett helyszíni bírság, illetve megváltott, de nem teljesített közérdekű munka elzárásra történő átváltoztatásáról, s mindez dokumentálva legyen, s ezeket aláírásával is elismerje az eljárás alá vont személy.

Ugyancsak a jogorvoslat hiánya miatt van garanciális jelentősége annak, hogy a fiatakorú eljárás alá vont személy nyilatkozzon, hogy vállalja a helyszíni bírság megfizetését és ezt aláírásával is igazolja, valamint hogy fiatakorú eljárás alá vont személyt csak a törvényes képviselőjének jelenlétében lehet helyszíni bírsággal sújtani, melynek tudomásulvételét neki is aláírásával kell igazolnia.

Nem utolsó sorban pedig a helyszíni bírság nyomtatványon a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv nevének, azonosító számának, vagy nevének feltüntetésével és aláírásával igazolja az eljáró személy az általa megállapított adatokat, szankcionált magatartásokat, mulasztásokat.

A helyszíni bírság nyomtatvány kitöltése nem javítható, pótolható, az egyszeri és megismételhetetlen. Valamely hiányossága esetén nem lehet új eljárás keretében kiküszöbölni a hiányosságot, mivel nem lehet visszamenni az időben, a bírság kiszabásának előzményei, illetve a kiszabásának körülményei nem ismételhethők meg, a helyszíni bírság nyomtatványon kívüli egyéb dokumentum hiányában nem rekonstruálhatóak az események, ezért rendkívül fontos minden

kötelező tartalmi elem kellően részletes, pontos rögzítése, hogy utóbb igazolható és felülvizsgálható lehessen a nyomtatvány és annak adattartalma.

IV. A helyszíni bírság nyomtatvány egyes kötelező tartalmi elemei, azok jelentősége, hiányosságának következményei

A Rendelet 20.§ (3) bekezdésének a) pontja értelmében a nyomtatványnak tartalmaznia kell az eljárás alá vont személy családi nevét, utónevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakcímét és állampolgárságát, a b) pontja értelmében pedig a személyazonosításra alkalmas igazolványának, vagy engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértés esetén a vezetői engedély számát és típusát.

Itt kell visszautalni, hogy a Rendelet 20.§ (2) bekezdése alapján a nyomtatvány kitöltése előtt a helyszíni bírság kiszabására jogosult személynek az eljárás alá vont személy személyazonosságát személyazonosításra megállapítására alkalmas igazolványából meg kell állapítania a személyi adatait.

Ebből következően, csak akkor lehet valakivel szemben helyszíni bírságot kiszabni, ha van nála személyazonosításra alkalmas igazolvány, illetve engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértés esetén nála van a vezetői engedélye.

Nem igényel különösebb magyarázatot, hogy a Rendelet 20.§ (3) bekezdésének a) és b) pontjaiban részletezett személyi adatok - egyeztetés utáni - pontos rögzítése a helyszíni bírság nyomtatvány jogszerűségének alapvető feltétele, hiánya, illetve pontatlansága a nyomtatvány hatályon kívül helyezését eredményezi. Alapvető jelentőségű a megbírságolt személy kétséget kizáró beazonosítása, személyazonosságának megállapítása. Természetesen az egyértelmű elírás nem hatályon kívül helyezési ok, úgymint az állampolgárság feltüntetésének a hiánya sem feltétlenül megítélésem szerint.

Itt fontos megjegyezni, hogy amennyiben valamely releváns adat alapján felmerül, hogy az eljárás alá vont személy nem beszéli, illetve érti a magyar nyelvet, annak kétséget kizáró tisztázása elengedhetetlen a nyomtatvány felülbírálása során.

Ugyancsak a helyszíni bírság nyomtatvány hatályon kívül helyezéséhez vezet a személyazonosításra alkalmas igazolvány, illetve engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértés esetén a vezetői engedély számának, típusának - már ha van - feltüntetése, ugyanis utólag nem ellenőrizhető, illetve igazolható, hogy a helyszíni bírságot kiszabó személy csak elfelejtette rögzíteni a nyomtatványon, vagy hogy az eljárás alá vont személynél nem is volt igazolvány, s így a bírságot kiszabó személy nem tudta megállapítani a személyazonosságát.

A Rendelet 20.§ (3) c) pontja értelmében a nyomtatványon fel kell tüntetni az elkövetés helyét, idejét, az elkövetett cselekmény leírását, az elkövetett szabálysértés megnevezését, gépjárművel elkövetett szabálysértés esetén a forgalmi rendszámot, valamint jogszabályban meghatározott, a közúti közlekedés biztonságát fokozottan veszélyeztető szabálysértés esetén a közlekedési előéleti pont számát.

A helyszíni bírság kiszabásának alapjául szolgáló cselekmény vagy mulasztás helyének és idejének pontos meghatározása egyes szabálysértések esetében kiemelkedő jelentőséggel bír, akár tényállási elem is.

Gondoljunk csak például a tiltott prostitúció szabálysértésre, ahol is kulcskérdés az elkövetés helye, a szabálysértés megvalósulását megalapozó tényező. De például közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés esetén is adott esetben az elkövetés helyén múlik, hogy az adott cselekmény vagy mulasztás szabálysértés-e, vagy sem, ugyanis a közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975 (II.5.) KPM-BM együttes rendelet (továbbiakban: KRESZ) 44.§ (8) bekezdésébe ütköző, a Szabs. tv. 224.§ (1) bekezdése szerint minősülő közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés csak lakott területen kívül követhető el.

Mindezekre figyelemmel az elkövetés helyét mindig pontosan, a szankcionálandó szabálysértési tényállásra figyelemmel, kellően részletesen kell feltüntetni a helyszíni bírság nyomtatványon.

S az elkövetés ideje is kiemelkedő jelentőséggel bírhat egyes szabálysértések esetén, a szabálysértés megvalósulását megalapozó tényező is lehet. A KRESZ 56.§ (6) bekezdésébe ütköző, illetve a 44.§ (1) bekezdésébe ütköző, a Szabs. tv. 224.§ (1) bekezdése szerint minősülő közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés csak éjszaka vagy korlátozott látási viszonyok között követhető el.

Mindezekre figyelemmel az elkövetés idejét is mindig pontosan kell feltüntetni a helyszíni bírság nyomtatványon.

Az elkövetett cselekmény leírása rejti a legnagyobb hibalehetőséget. A szankcionálandó szabálysértés tényállási elemeit pontosan, a tények bizonyításához szükséges mértékű részletességgel kell feltüntetni a helyszíni bírság nyomtatványon. Az eljárás alá vont személy magatartását, tevékenységét, cselekményét, mulasztását jól körülhatárolt módon, a releváns elemeinek kiemelésével szükséges rögzíteni a nyomtatványon. S amennyiben egyéb körülmények fennállása is szükséges a szabálysértési tényállás megállapíthatósága szempontjából, azokat is rögzíteni kell.

Az elkövetett szabálysértés megnevezése is ugyancsak problémás lehet. Nélkülözhetetlen a Szabs. tv. valamely szakaszának, vagy az elkövetett szabálysértés megnevezésének pontos leírása a helyszíni bírság nyomtatványra.

A KRESZ szabályainak megsértésével elkövetett szabálysértés esetén pedig a megsértett KRESZ rendelkezés feltüntetése is szükséges, mivel anélkül adott esetben - pontos történeti tényállás esetében sem - nem állapítható meg kétséget kizáróan, hogy a helyszíni bírságot kiszabó személy valójában mely szabálysértés elkövetését kívánta szankcionálni.

Gépjárművel elkövetett szabálysértés esetén pedig az eljárás alá vont személy által vezetett gépjármű forgalmi rendszámának hiánya szintén hatályon kívül helyezési ok már csak azért is, mert adott esetben a rendszám feltüntetése nélkül utólag nem ellenőrizhető a szabálysértés

megvalósulása. Gondolok itt például arra, hogy az, hogy az eljárás alá vont személy lejárt forgalmi engedéllyel rendelkező gépjárművet vezetett, a jármű rendszámának hiányában nem igazolható.

A Rendelet 20.§ (3) d) pontja értelmében a nyomtatványnak tartalmaznia kell a kiszabott bírság összegét, melynek a Rendelet 19.§-a szerint maradék nélkül oszthatónak kell lennie 1.000 forinttal, a Szabs. tv. 99.§ (2) bekezdése értelmében pedig minimum 5.000 forint, maximum 50.000 forint, hat hónapon belüli újabb elkövetés esetén 70.000 forint lehet.

Az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 63/2012. (IV.2.) Kormány rendelet 3-9. számú mellékletei egyes kiemelt közlekedési szabálysértések és közlekedéssel kapcsolatos szabálysértés vonatkozásában fix összegű bírság kiszabását írja elő, melytől eltérő összegben történő bírság kiszabása hatályon kívül helyezési ok.

A Rendelet 20.§ (3) e) pontja értelmében a nyomtatványnak tartalmaznia kell tájékoztatást a meg nem fizetett helyszíni bírságot közérdekű munkával történő megváltásának szabályairól, illetve a meg nem fizetett és közérdekű munkával meg nem váltott helyszíni bírságot elzárásra történő átváltoztatásának szabályairól. Ezért mindig ügyelni kell arra, hogy a helyszíni bírság kiszabásának napján hatályos szabályozást tartalmazó nyomtatvány kerüljön kitöltésre, ellenkező esetben ez is hatályon kívül helyezéshez vezethet.

A Rendelet 20.§ (3) f) pontja értelmében a nyomtatványon fel kell tüntetni a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv nevét, az intézkedő személy azonosító számát, vagy nevét és alá is kell írnia. Ezek elmaradása esetén a nyomtatvány jogszabálysértő lesz.

A helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv nevének és az intézkedő személy azonosító számának vagy nevének nyomtatványon való feltüntetésével lehet utólag vizsgálni, hogy az eljárás alá vont személyt valamely cselekményéért, vagy mulasztásáért megbírságoló szerv, személy jogszabály alapján jogosult volt-e egyáltalán eljárni.

Az eljáró személy pedig aláírásával igazolja az általa a nyomtatványra rögzített adatokat.

A Rendelet 20.§ (3) g) és h) pontja alapján a nyomtatványon a fiatakorú eljárás alá vont személynek nyilatkoznia kell, hogy vállalja a helyszíni bírság megfizetését és ezt aláírásával is igazolnia kell, valamint a törvényes képviselőjének is alá kell írnia a helyszíni bírság nyomtatványt. Ezek elmaradása szintén hatályon kívül helyezési ok, ugyanis az aláírások hiányában nem állapítható meg a helyszíni bírság tudomásul vétele, illetve az, hogy a kiskorú eljárás alá vont személy törvényes képviselője jelen volt-e a helyszíni bírság kiszabása során, vagy nem.

V. Összegzés

Mindezek alapján megállapítható, hogy a helyszíni bírság nyomtatvány teljeskörű, kellően részletes és pontos kitöltése nélkülözhetetlen a jogintézménnyel szemben támasztott elvárások, valamint az önkéntes teljesítés hiányában a végrehajtás gyors, időszerű teljesülése érdekében.

Felhasznált irodalom:

- Szabálysértési ügyek bírói gyakorlata Összefoglaló vélemény (Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2015.EL.II.H.13.SZABÁLYSÉRTÉS-37.szám)

Felhasznált jogszabályok:

- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekről, valamint ahhoz kapcsolódó egyes rendeletek módosításáról szóló 22/2012 (IV.13.) BM rendelet
- Az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 63/2012. (IV.2.) kormány rendelet
- A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975 (II.5.) KPM-BM együttes rendelet